תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות
המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 496
כסלו תשפ"ו

הרשימה מצומצמת עד שהציבור יספר למשכירים

בשבוע האחרון עסקנו בס"ד בשיפוץ העירוב המהודר בישוב חזון יחזקאל, הנמצא סמוך לקוממיות. בישוב זה יש אחראי מסור במיוחד, שמתאמץ כל שבוע להעמיד את העירוב במתכונת העירובים השכונתיים, וזה אחד מהמקומות שאנו יכולים לומר לאנשים ששואלים במענה הטלפוני להיכן אפשר לנסוע לשבת ולדעת שאפשר לתת לבני המשפחה לטלטל. הרשימה באמת קצרה, אין הרבה מושבים שמגיעים לרמה טובה, כי בכל מקום יש את ההתמודדות שלו, וכשאין ביקוש גבוה בין אנשי המקום, אין כ"כ סיכוי שהאחראי ישקיע כ"כ הרבה בתיקון העירוב שלו. ואכן בשביל להיזהר בכבוד השבת ובשמירת מצוותיה, צריכים אנו לצמצם את הנופשים למקומות המוכשרים ומסודרים כדין, ולא להכניס את עצמינו לנסיון להגיע עם תינוקות למקומות שהכשרות נמוכה או פסולה.

כעת הרשימה של המקומות המסודרים בעירוב כדין מצומצמת, כי הביקוש עדיין לא הגיע לאזני המשכירים, והם לא יודעים אם נמנעים מלשכור אצלם בגלל שהעירוב אינו מהודר. אילו הם היו יודעים על כך, היו לנו עוד הרבה מקומות מהודרים. והכל תלוי בדרישת הציבור מהמשכירים.

אך חובה להדגיש שהכתובת לדרישה היא לא בדרישה מהארגונים העוסקים בעירובים שיסדרו לנו נופש, וגם לא מהרבנים של הישובים שיעשו מהודר כמו בשכונה החרדית, כי הם יודעים מה הדרישה של המקום, ואינם יכולים לדרוש מהועד של הישוב ומהמועצה, דברים שהתושבים אינם דורשים, וזה רק בשביל האורחים. משא"כ אם הציבור ידרוש מהמשכירים, ויהיה לתושבים רצון בעירוב מהודר, זה יביא מהר עוד מקומות שיסדרו עירוב כראוי.

העירוב כשר ומושקע אבל דורש הרבה עבודה והתמסרות

בישוב הנ"ל האחראי משקיע כאמור הרבה מאוד בתיקון העירוב, ודוקא את החלק הזה רצינו להקל מעליו. ברוב הישוב יש גדר טובה, ולכן יש מעלה שאין בישוב הזה רשות הרבים, [מלבד החלק החיצוני עם ישיבת פרושים, שהוא כולל את הכביש המוביל לרווחה ויש בו חשש רשות הרבים, ואכמ"ל]. אבל במשך השנים נפרצה הגדר בכמה מקומות הסמוכים לבתי התושבים, בעקבות הרחבת שטחי המגורים. והתושבים אינם זקוקים לגדר, לכן הישוב אינו דואג לתיקון דברים שאין להם ביקוש, והגדר נשארה פרוצה בכמה מקומות. אבל האחראי על העירוב צריך לעשות תחליף לגדר, כדי שיהיה עירוב, ולכן הוא עשה צורות הפתח. אך מחוסר אמצעים הוא עשה עמודים מאולתרים, חלקם קשורים לשאריות הגדר, וחלקם מקרשים. אחד מהם הכי מיוחד, היה אוסף של קרשים קשורים יחד, ועומדים בעזרת כמה אבנים, ועליהם עוד לוחות עץ שישמשו גם לחיים, כדי שיהיה עירוב מהודר!

העמודים החדשים לצד הקרשים

אכן מצד הדין זה כשר ומהודר, אבל התחזוקה של עירוב כזה דורשת הרבה מאמץ, לייצב כל קרש, לכוון כל לחי, ובפרט בתקופת החורף, שהאדמה בישוב הופכת לביצה שאי אפשר לדרוך בה, ואפילו לבדוק את העירוב בקושי אפשר בזמנים ההם, וכל שכן כל תיקון של קרש שנפל או זז ממקומו הוא דבר קשה מאוד. וכבר עכשיו בעבודות שנעשו השבוע היה מקומות שנספגו בגשמים המרובים שהיו בשבת אחת, והרכב לא היה יכול להתקרב למקום התקנת העמודים, והעוסקים במלאכה היו צריכים לסחוב את כל הציוד כברת דרך בשביל שבשדה.

התקנת עמודים חדשים בגדר שנהרסה בישוב חזון יחזקאל

בימים אלו מוקד העירוב משקיע לעשות לו עמודי עירוב חדשים ותקינים, עם חפירות ויציקות בטון, שבעז"ה יחזיקו מעמד בתנאי החורף, והבדיקה שלהם תהיה הרבה יותר קלה. כמו כן נמשיך בעז"ה בעשיית לחיים מברזל המחוברים בעזרת חיבורי ברזל [המתקנים החדשים שהומצאו ויוצרו ע"י צוות מוקד העירוב], שהם יציבים ואינם צריכים טיפול אלא במקרה של תאונה או פגיעה ישירה בעמוד. ועי"ז יוכל להמשיך במסירותו הרבה בקלות יותר. והציבור שמבקש מקומות אירוח כשרים, יכול להגיע לישוב זה, ולהכיר לו טובה על פעילותו הרבה למען כולנו.

הזדמנות לזכות בהעמדת עירוב מהודר לאלפי משתמשים

יחד עם ההתקדמות, נציין שיש כאן הזדמנות להיות שותף בהעמדת העירוב לשנים רבות, וזכות בהידור שמירת השבת לאלפי משתמשים. תיקון העמודים במקום זה נעשה במימון המועצה האזורית, בעקבות הקשר של המוקד עם טיפול בישוב אחר במועצה. אבל תיקון הלחיים אינו ממומן ע"י המועצה, כיון שזה דרגת כשרות שאינה נדרשת לפי הקריטוריונים שלה. לכן זו הזדמנות לכל מי שרוצה להשקיע בזכות שתעמוד לשנים רבות, או שהתארח בישוב ונהנה מהעירוב המיוחד, זה הזמן לקחת לעצמו לחי אחד, או שני לחיים שיהיה לו צורת הפתח אחת בישוב הזה, שבזכותו העירוב יותר מהודר.

עלות לחי אחד - 350 ש"ח
עלות שני לחיים צוה"פ שלימה - 700 ש"ח
ניתן לתרום במכשירי "נדרים פלוס" או ב"קהילות"
בקופת "מוקד העירוב"
ולציין עבור "לחיים בישוב חזון יחזקאל"

נפסל העירוב המחבר בין רמת שלמה לסנהדריה

בשבועות האחרונים חל שינוי בעירוב בירושלים, בעירוב המיוחד המחבר בין שכונת רמת שלמה לסנהדריה המורחבת. כידוע בין השכונות עובר כביש בין עירוני, שהיה נקרא יגאל ידין, כביש 9, וכיום הוא כביש מספר 1, ההולך מתל אביב ועד ים המלח, וחוצה את רוחב הארץ. מכיון שבכביש כזה יש הרבה דעות שהוא רשות הרבים, עשו עירוב נוסף מלבד העירוב של כלל העיר, שהוא עירוב מיוחד שכולל רק את השביל העובר מתחת הכביש, כדי שיהיה מעבר כשר משכונה לשכונה.

בתקופה זו עקב עבודות בניה הנעשות בשטח שתחת השכונה, הטרקטורים הרסו את קו העירוב, והאחראי עידכן את התושבים ע"י מודעה בבית הכנסת, שהעירוב המיוחד אינו תקין עד להודעה חדשה, עד שיסתדרו עם הקבלן שיתקן את העירוב שהרס.

בעקבות ההודעה פנינו לאחראי היקר לשמוע ולהתעדכן במצב, הנוגע גם לאנשים המתקשרים לברר דרך המוקד הטלפוני. והאחראי סיפר על הפגישות הרבות שעשה כדי לקדם את תיקון העירוב, והלחצים המופעלים מכמה כיוונים, ועדיין אינו רואה את הפתרון בידיים. ואז הוא היסב את תשומת ליבנו להיסטוריה של העירוב הזה, ואמר שחשוב שאנשים ידעו מה המקור שלו.

חשוב לדעת מי ביקש את העירוב הזה

לפני עשרים ושבע שנים, כאשר הבד"ץ הרחיב את העירוב שלו להוסיף את שכונות רמות ורמת שלמה לעירוב של ירושלים, התעוררה השאלה הגדולה על הכביש הזה אם אפשר לעשות עליו עירוב. באותו זמן היה הרב של העירוב הגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל, ולא נחה דעתו על הקולא הזו, והוא אמר לבד"ץ שיעשו עוד סגירת עירוב תחת הכביש, שיהיה דרך לטלטל לא דרך הכביש הזה. ואז התחילו בעשייתו ע"פ הוראותיו, אלא שזה נתקע באמצע העבודה מחמת חוסר תקציב, והם הציעו לאחראי ברמת שלמה שיקח על עצמו את התפקיד הזה. הוא קיבל את התפקיד, ורצה עוד להוסיף עליו שיהיה עם כל ההידורים של עירוב שכונתי, באותם ימים נערכה מגבית בין תושבי השכונה, והשלימו את העבודה יחד עם הצוות של הבד"ץ, ומאז ועד היום הוא מפקח ומתקן את העירוב הזה.

באדמה הנשומה לא ניתן לגשת קרוב כדי לתקן

בעירוב הזה היו כמה תקופות קשות במשך השנים, כגון כאשר בנו את המחלף והגשר בכניסה לשכונה, שהאחראי היה צריך לעבוד קשה להציב גדרות, ולפעול מול הקבלנים שיסגרו אות ביום שישי, ולבדוק ולתקן אחריהם. וכן היו עוד תקופות שונות שהיו צריכים להודיע כל שבוע מחדש אם הצליחו לסדר את העירוב. וכעת שוב עומדת תקופה שבה העירוב אינו תקין. ידע הציבור ויזהר, וגם ילמד מזה כמה חשוב לדעת לדרג כל עירוב מתי ראוי לטלטל בו לכתחילה, ומתי נכון ללכת בדרך אחרת, או אפילו להימנע מלטלטל כאשר הדרך אינה מהודרת.

ובהזדמנות זו נודה לאחראי על פעילותו הרבה למען הציבור, שבחלקו אינו יודע את חשיבות העשיה ואת גודל ההשקעה והמאמץ. יתן ד' שיזכה תמיד להעמיד חומת השבת כהלכה בהידור רב, בקלות ובשיתוף פעולה של כל הציבור, וזכות השבת תעמוד לו ולמשפחתו להתברך ברוחנית ובגשמיות ובנים ת"ת.

הגדלות של החזו"א עשתה שיקפידו על עירוב בדרגה גבוהה

בשבת ניגש אברך שהתארח בבני ברק בשכונת פרדס כץ, והיה צריך לעבור עם בני משפחתו למרכז העיר דרך רחוב זבוטינסקי, וכידוע בבני ברק עשו גשר מיוחד מאוד כדי שלא יטלטלו ברחוב עצמו שיש בו חשש רשות הרבים, מחמת שמשמש מעבר בין הערים בגוש דן, ומשמש לאזור שיש בכללותו שישים ריבוא אע"פ שאין בו עצמו שישים ריבוא, ולכן צריך ללכת בדרך מסוימת המגיעה אל תחת הגשר, על פי השילוט והסימון על המדרכה. דבר זה נותן שימת לב מיוחדת לזהירות בטלטול, שלא לטלטל במקומות שכשורתם דחוקה.

האברך סיפר שכאשר בא לעבור עם ילדיו ועם עגלה בזבוטינסקי, הסתפק אם ללכת לפי הכללים עד הגשר, או לעבור ישר במקם אחר מצד לצד, כי הוא אמר לעצמו שהוא גר בירושלים בגבעת שאול, ובשכונה עצמה יש עירוב טוב, אבל יוצא להם גם ללכת לפעמים לשכונת רוממה ולעבור דרך הכניסה לעיר, שגם שם יש את הנושא שהרחוב משמש לעיר של שישים ריבוא, ומחמת הצורך הוא נותן לילדיו לטלטל שם, והרי זה לא פחות חמור מכביש זה, א"כ הוא לא מרגיש שהוא בדרגה הזו, וכיון שעבר ושנה בה הותרה לו... אמר האברך שכנראה הגדלות של מרן החזו"א זצ"ל קידשה את בני ברק, שעשתה שיקפידו על עירוב בדרגה יותר גבוהה. [כמובן שהדברים אינם באים להגדיר ציבור מסוים, אבל זה הגיע אלינו יחד עם דברי האחראי בירושלים, שגם שם עשו עירוב תחת הכביש ע"פ בקשת הגר"י בלוי זצ"ל].

השקיעו אלפי שקלים לעשות גדר במקום צוה"פ בבקעה

בדרך אגב נציין את אחד הדברים המיוחדים שהיו בעירוב הזה, שהוא נוגע למה שנכתב בגליון הקודם. בענין עירוב המחבר בין ישובים, התבאר שיש לדון מצד עירוב בבקעה שאי אפשר לעשות אותו מצורת הפתח כמבואר בשו"ע סי' שס"ב ס"י), אלא צריך מחיצות ממש. בעירוב הזה נקטו כך למעשה, ועשו את רוב העירוב עם גדר ממש. אמנם זה הגיע בשלב יותר מאוחר, ולכן ניתן לראות בחלק מהמקומות שיש גם צורת הפתח, וגם גדר לפניה. שבתחילה עשו צורת הפתח, ואח"כ השקיעו עוד אלפי שקלים לעשות גדר אורך רוב הדרך.

דיני השכירות מגוי נעשו שימושיים בזמנינו בעקבות הדמוקרטיה

בתקופה זו אנו עוסקים במקביל במסגרת הלימוד ושיעורי העירובין בהלכות שכירות רשות מגוי ומומר, דבר שנהיה בזמנינו שימושי מאוד, אחרי שהכריעו מרן הגרי"ש אלישיב ומרן הגר"נ קרליץ זצ"ל ועוד פוסקי זמנינו שאי אפשר להסתמך על מה ששכרו מהמשטרה כפי שהיה בעבר, בגלל שחוקי הדמוקרטיה ביטלו את זכות המשטרה והממשלה להשתמש בבתי תושבים, וכפי שהתבאר באריכות במק"א.

לאור זאת ברוב השכונות החרדיות משקיעים לעשות שכירות באופן אישי מכל דירה של גוי או מומר, וכל שבוע מגיעות למוקד העירוב שאלות מאנשים שעושים שכירות, ושואלים איך לעשות, או האם מה שהם כבר עשו היה נכון.

האברך אמר לגוי ששוכר מרצפת אחת בביתו

בין השאלות שהגיע השבוע, היה שכונה בדרום הארץ שבינתיים הנושא של השכירות אינו מסודר, ורק בהתקנת המחיצות הם הגיעו לרמה השכונתית. אחד האברכים שמנסה לפעול בענין, והולך לשכור מהגויים, הגיע לשכור מאחד מהגויים, והתחיל להסביר לו שבשביל לקחת את העגלה והתינוק בשבת הוא צריך לשתף את כולם ולכן מבקש לשכור זכות בדירה שלו כדי שגם הוא יהיה שותף. הגוי התחיל לחקור אותו מה אתה שוכר, מה אתה מתכוון לעשות עם זה. והאברך ניסה להקטין בעיניו את המשמעות של השכירות כדי שיסכים להשכיר, ואמר לו שהוא שוכר מרצפת אחת בדירה שלו. הגוי הבין שזה לא דבר משמעותי אצלו, והסכים להשכיר. לאחר מעשה שואל האברך האם השכירות הזו הועילה, או שמא היא רק על מרצפת אחת ולא מתירה את כל דירת הגוי.

כמה שיטות בגדר השכירות מגוי

והנה בהגדרת השכירות נחלקו הפוסקים, בפשטות לשון הגמ' והשו"ע "אוגר לן רשותך", משמע שכל הרשות תהיה מושכרת ליהודי, ואז הגוי ממשיך לגור בדירה אינו אוסר, כי זה דירה של יהודי, וכן משמע מלשון הרמב"ם (פ"ב מעירובין ה"י) שבשכירות הזו הגוי נעשה כאורח. אבל בחזו"א (סי' פ"ב סק"א) ביאר את השכירות שלא שוכרים להשתמש בכל החצר שלו, אלא שוכרים להשתמש במקום אחד ברשות שלו, ואע"פ שזה לא פועל על כל הדירה של הגוי, כותב החזו"א שההגדרה היא אחרת, שכאשר אדם עושה מה שחז"ל קבעו, ממילא הגוי אינו אוסר, וזה נקרא "מעשה המתיר". וכבר העירו שמדברי הראשונים נראה שהשכירות על כל הבית, ולכן מורים הרבנים בבני ברק שנכון לעשות את השכירות בצורה כוללת, וכלשון הגמ' תשכיר את רשותך או המקום שלך. אבל בספר חכמת הלב כתב בצורת השכירות של החזו"א שישכור להניח חפץ אחד בכל מקום בביתך, ובזה נקט שגם לחזו"א יש שכירות על כל הבית.

לפ"ז השכירות שעשה האברך תלויה במחלוקת מהי השכירות, לפי ההגדרה הפשוטה צריך שכירות על כל המקום, ולפי הגדרת החזו"א מספיק שכירות על מקום אחד, [ואמנם צריך שלא ייחד מקום (שו"ע סי' שפ"ב סי"ג), מ"מ לא סיים איזה מרצפת, ועוד שהמשנ"ב שם מתיר כאשר גם בעה"ב משתמש באותו חדר]. ולדעת החכמת הלב השכירות לחזו"א היא להשתמש שימוש קטן בכל מקום בבית. ולכתחילה נכון לשכור באופן המועיל לכו"ע ששוכר את המקום שלו בכללות. ובדיעבד צ"ע.

האם מטאטא של בעה"ב נחשב תפיסת יד ביחידה של הגוי

השבוע פגש אותנו ת"ח מבני ברק, וסיפר על מקרה שהיה בבנין שלו שהביאו דין בשם מוקד העירוב, שלא היה נראה לו נכון. המקרה היה שבקומת מינוס בבנין שלו השכירו את אחד המחסנים לגוי שגר שם במשך תקופה, לאחר קצת זמן מישהו פנה לאחראי על העירוב וסיפר לו שיש בבנין הזה יחידת דיור של גוי. האחראי הגיע לבנין לבקש לעשות שכירות מבעל המחסן [באופן שהוא יבקש מהגוי להניח אצלו חפץ], וחיפש מי בעל המקום. פגש אותו הת"ח שגר בבנין ואמר לו שהוא יודע שיש ביחידה הזו מטאטא של בעה"ב, והרי מטאטא זה לא חפץ שהוא חייב לתת לשוכר, א"כ זה חפץ של הבעלים, ויוצא שיש לבעה"ב תפיסת יד ביחידה, וממילא הגוי לא אוסר. האחראי לא היה בטוח בתשובה ושאל את אחד הרבנים במוקד, וחזר עם תשובה שזה לא מועיל, כי צריך שיהיה חפץ שלא משמש את הדייר, ולא מספיק שהוא לא חייב לתת לו, וצריך להניח חפץ אחר ולעשות שכירות. כעת הוא שואל מדוע זה לא נכון.

ג' הגבלות בדין תפיסת יד שמחמתם אין משתמשים בו

והנה יש לבאר בזה ג' פרטים בדין תפיסת יד. א. האם תפיסת יד צריך חפץ שלא משמש את השוכר. הנה בדבר זה נחלקו האחרונים_

ב. האם מטאטא נחשב תפיסת יד. דין תפיסת יד מבואר בשו"ע (סי' ש"ע ס"ב) וכתוב שם שצריך להיות דברים שאינם ניטלים בשבת מחמת כבדן או מחמת איסור, שהם דברים שאסור לטלטלם אפילו לצורך מקומם. והרי מטאטא הוא גם לא כבד וגם לא מוקצה. א"כ אינו תפיסת יד כלל.

ג. גם אם היה נחשב לתפיסת יד, עדיין זה לא יועיל להתיר את העירוב של השכונה, כיון שכתב הרמ"א שם שכל ההיתר של תפיסת יד הוא רק כשהעירוב מונח אצל בעל הבית, או שאין עוד דיורים אחרים, אבל בעירוב השכונה שמונח בבית אחר, לא יעזור שיש לבעה"ב תפיסת יד. [והטעם התבאר שם ואכמ"ל]. וכן דעת המשנ"ב. אמנם החזו"א ((סי' צ' ס"ק מ') שתפיסת יד מועילה גם כשהעירוב במקום אחר, [אך צריך עכ"פ שבעה"ב יגור שם בשבת, ואם גר במקום אחר או נוסע לשבת, אינו מועיל].

מדוע צריך להניח חפץ שאינו משמש את הגוי

לפ"ז ההיתר של תפיסת יד לא שייך במטאטא הזה מכמה סיבות. אלא שכאן יש לבאר שההיתר בחפץ המונח אצל הגוי, אינו עובד מדין תפיסת יד, שהוא דין מוגבל מאוד וכנ"ל, אלא הוא מדין "שכירו ולקיטו", והוא דין אחר המבואר בשו"ע (בסימן שפ"ב סי"ב) שאם אדם כלשהו מקבל מהגוי רשות להניח אצלו חפץ, הוא יכול להשכיר את דירת הגוי שלא מדעתו, ולדעת רש"י אם המפקיד של החפץ יהודי אינו צריך אפילו לשכור ממנו, [ולכתחילה צריך לשכור כמ"ש המשנ"ב שם]. ובדין הזה גם מטאטא יכול להיות חפץ. אלא שבזה יש הגבלה שצריך להיות חפץ שאינו משמש את הדייר. והביאור הוא, שדין שכירו ולקיטו נאמר כאשר יש למפקיד זכות שימוש בבית הגוי, והנחת החפץ הוא היכי תימצי לקבל זכות שימוש בצורה אלגנטית ומקובלת, כי כשנתתי לו חפץ שיניח בביתו וישמור עבורי יוצא שהוא נתן לי מקום להשתמש בביתו. וזה רק אם החפץ אינו מיועד לשימוש הגוי, אז זה נחשב שנתן למפקיד מקום איחסון לחפץ. אבל אם החפץ מיועד לשימוש הגוי כמו מטאטא, יוצא שהגוי לא נתן זכות שימוש לבעל החפץ, אלא הוא קיבל חפץ בשביל עצמו, ומקום החפץ משמש את הגוי, ואין כאן שכירו ולקיטו.

לכן נכון מה שמסר האחראי, שבהפקדת חפץ צריך משהו שלא משמש את הגוי, כדי שייחשב שנותן לנו את מקומו של החפץ.

הצטרף כעת לסידרת השיעורים החדשים בעירובין
תרחיב את ידיעותיך, ותדע לעשות עירוב בעצמך כשתצטרך
להרשמה 055-678-3323 או בעמדות נדרים פלוס